Hammurapi likumu kodekss (sarakstīts ap 1755-1750.g.pr.Kr.)

Ievads:

1. Kad lielais Anu[1], Anunnaku[2] valdnieks, un Enlils[3], debesu un zemes valdnieks, kas lemj zemes likteņus, kad viņi Mardukam[4], pirmdzimtajam Ea[5] dēlam varu par visiem cilvēkiem iedeva, kad paaugstināja viņu Igīgu[6] vidū, kad Babilonu tā augstākajā vārdā nosauca un kad četrās debesu pusēs to paaugstināja, un kad dibināja tajā mūžīgo valdniecību, kuras pamati ir stipri kā debesis un zeme, tad Hamurapi[7], valdnieku dievbijīgo un rūpīgo,
mani, Anu un Enlils nosauca vārdā, lai taisnīgums būtu zemē, ļaunajiem un likumu pārkāpējiem uz pazušanu, lai stiprais nedarītu pāri vājajam, bet es, līdzīgi, kā Šamašs[8], lai paceltos pāri melnlgalvju tautai[9] un apgaismotu zemi.
2. Es esmu Hamurapi, kuru nosauca Enlils. Esmu labklājības un bagātības krājējs, kas ir darījis visu iespējamo Nipūrai[10], kas ir debesu zemes saikne, esmu slavenais Ekuras[11] barotājs.
3. Esmu stiprais valdnieks – uzvarētājs, kas atjaunoja Eredu[12] iepriekšējā vietā, kas šķīstīja un attīrīja Eabzu[13] rituālus.
4. Esmu četru debesu pušu bieds, tas, kas paaugstināja Babilonas vārdu, tas, kas iepriecināja Marduka, sava valdnieka, sirdi, tas, kas visās savās dienās ir kalpojis Esagilai[14].
5. Esmu varas sēkla, kuru ir radījis Sins[15], esmu tas, kas deva labklājību Ūrai[16], esmu pazemīgs dievlūdzējs, kas nes labklājību Ekišnugalai[17].
6. Esmu saprātīgs valdnieks, kas paklausīgs Šamašam, varenais, kas nostiprināja Sipparas[18] pamatus, kas ieģērba zaļumos Aijas[19] kapu, kas radīja Ebabara[20] svētnīcu, kas līdzinās debesu mājoklim.
7. Esmu karotājs, kas saudzēja Larsu[21], kas atjaunoja Ebabaru Šamašam, savam sabiedrotajam.
8. Esmu valdnieks, kas dod dzīvību Urukai[22], kas dod labklājības ūdeni tās cilvēkiem, esmu tas,

---

[1] Anu – debesu dievs.
[2] Anunnaki – zemes dievi.
[3] Enlils – Ana dēls, gaisa un zemes dievs.
[4] Marduks – dievs Babilonas aizbildnis, Kad Babilona kļuva varena viņš tika pasludināts par dievu valdnieku.
[5] Ea – Šumēru Enkijs, zemes dievs.
[6] Igigi – debesu dievi.
[7] Hammurapi (1792-1750) – Babilonas pirmās (amoriešu) dinastijas sestais valdnieks.
[8] :Samašs – saules un taisnības dievs.
[9] Melngalvju tauta – tā šumeri un babilonieši apzīmēja sevi.
[10] Nipura – Senā sakrālā šumeru pilsēta, dieva Enlila kulta centrs.
[11] Ekura – Enlila svētnīca Nipurā.
[12] Eredu – šumeru pilsēta Persijas jūras līča krastā.
[13] Eabzu – dieva Ea svētnīca Eredu pilsētā.
[14] Esagilu – dieva Marduka galvenā svētnīca Babilonā.
[15] Sins – Mēness dievs.
[16] Ūra – senā šumeru pilsēta, kas tika iekļauta Babilonas valstī.
[17] Ekišnugala – dieva Sina svētnīca Sippārā.
[18] Sippara – pilsēta blakus Akādai, vēlāk abas pilsētas saplūda kopā.
[19] Aija – Šamaša sieva.
[20] Ebabara – Šamaša svētnīca Sippārā.
[21] Larsa – pilsēta Babilonas dienvidos, neilgi pirms kodeksa sastādīšanas Hammurapi ieņēma šo pilsētu.
[22] Ūruka – senā šumeru pilsēta Dienvidbabilonijā

kas paaugstināja Eanu[1], kas sakrāja ražu Anam un Ištarai[2].
9. Esmu valsts ēna, kas savāca kopā Isīnas[3] ļaudis, kas pavairoja svētnīcas Egalmahas pārticību.
10. Esmu drakons valdnieku vidū, iemīlētais Zababas[4] brālis, kas Kišas mājokļus nostiprināja, kas ar spožumu aplenca Emeteursagu[5], kas nostiprināja lielos Ištaras rituālus, kas rūpējas par Hursagkalamas[6] svētnīcu.
11. Esmu tas, kuram Erra[7], viņa draugs, izpildīja viņa vēlmes, esmu tas, kas paplašināja Kutu[8], kas visu pavairoja Mezalamam.
12. Esmu mežonīgais vērsis, kas nobadīja ienaidniekus, Tutu[9] mīlulis, kas iepriecināja Borsipu, kas nepārtraukti rūpējas par Ezīdu[10].
13. Esmu varenais valdnieku vidū, tas, kas pazīst gudrību, kas paplašināja Dilbāta[11] aramlaukus, kas piepildīja klētis varenajam Urašam[12].
14. Esmu valdnieks, kas ir sceptera un kroņa cienīgs, ko radīja viņam gudrā Mama[13], esmu tas, kas nozīmēja Kešas[14] robežas, tas, kas dod bagātīgu barību priekš Nintu.
15. Esmu nesalīdzināmi gudrs un pilnīgs, tas, kas noteica ganības un dzeršanas vietas Lagašai[15] un Girsu, tas, kas tur rokās lielas upurdāvanas Eninam.
16. Esmu tas, kas savalda ienaidniekus, Visuvarenās[16] mīlulis, tas, kas paklausa Halabas[17] orākuliem, tas, kas iepriecina Ištaras sirdi.
17. Esmu gaišais valdnieks, kura lūgšanu pazīst Adads[18], esmu tas, kas nomierināja Adada – karotāja sirdi Karkaras[19] pilsētā, tas, kas sakārtoja lietas Egalgalā.
18. Esmu valdnieks, kas deva dzīvību Adabam[20], esmu Emahas[21] svētnīcas ensi.
19. Esmu valdnieku valdnieks, neapturamais kaujā, tas, kas deva dzīvību pilsētai Meškan[22]– Šapirai, tas, kas piedzirdīja ar labklājību Emeslamu.
20. Esmu gudrais valdnieks, tas, kas apguva visu gudrību, tas kas deva patvērumu Malguma[23]

---

[1] Eanu – Ana un Ištaras svētnīca Urukā.
[2] Ištara – šumeru dieviete Inanna, Ana sieva, mīlestības un auglības dieviete.
[3] Isina – pilsēta uz ziemeļiem no Nippūras.
[4] Zababa – kara dievs. Kulta centrs pilsētā Kiša.
[5] Emeteursga – dieva Zababas svētnīca Kišas pilsētā.
[6] Hursagkalama – Kišas priekšpilsēta ar Īštaras svētnīcu.
[7] Erra - Šumēru mēra, slimības dievs.
[8] Kutu – pilsēta Divupes ziemeļos.
[9] Tutu – gudrības centrs, kulta centrs pilsētā Borsippā.
[10] Ezīdu – gudrības dieva Nabu Tutu svētnīca Borsippā.
[11] Dilbata – pilsēta uz dienvidiem no Babilonas.
[12] Urašs – zemkopības dievs, kulta centrs Dilbata.
[13] Mama – dieviete māte, cilvēku radītāja.
[14] Keša – Divupes pilsēta kurā atradās dievietes Mamas / Nintu kulta centrs.
[15] Lagaša – pilsēta Divupes dienvidos, dieva Ningirsu / Girsu kulta centrs.
[16] Visuvarenā – Ištares epitets.
[17] Halaba – iespējams, tā ir Halpas (Alepo) pilsēta Sīrijā.
[18] Adads – Negaisa dievs
[19] Karkara – Divupes pilsēta, kurā atradās Adada svētnīca – Egalgala.
[20] Adaba – pilsēta Babilonijas dienvidos.
[21] Emaha – Ištaras svētnīca Akādā.
[22] Meškan – Šapira – pilsēta Babilonijas ziemeļos.
[23] Malguma – novads Babilonijas ziemeļos.

ļaudīm posta laikā, tas, kas nostiprināja viņu mājokļus bagātībā, un tas, kas Enkijam un Damkinai[1] paaugstināja viņa valdīšanu, tas, kas uz mūžiem iestādīja šķīstos upurus.
21. Esmu pirmais valdnieku starpā, tas, kas pakļāva Eifratas apdzīvotas vietas ar sava radītāja Dagana[2] palīdzību, esmu tas, kas apžēlojās pār Meras[3] un Tutulas[4] cilvēkiem.
22. Esmu rūpīgais valdnieks, kas padarīja skaidru Tišpaka[5] vaigu, kas nozīmēja šķīsto maltīti Ninazam[6], kas palīdzēja saviem cilvēkiem nelaimes laikā, kas laimīgi nostiprināja viņu kājas Babilonā.
23. Esmu cilvēku gans, kura darbi ir tīkami Ištarai, tas, kas ieveda Ištaru Eulmašā[7] pašas Akādas vidū.
24. Esmu licis uzspīdēt taisnībai, es tas, kas dod taisnību tautām, esmu atgriezis Ašūrai[8] tās žēlīgo dievieti – sargātāju.
25. Esmu dumpju apspiedējs, valdnieks, kas Ninivē[9] pasludināja Ištaras iemirdzēšanos Emešmešā[10].
26. Esmu gādīgs, es pazemīgi lūdzos dieviem, esmu varenais Sinmuballita[11] pēcnācējs, esmu mūžīgā valdniecības sēkla, Babilonas saule, kas apstaro ar gaismu Šumēras un Akādas zemi, valdnieks, kas piespieda pakļauties četras debesu puses, Ištaras mīlulis es esmu.
27. Kad Marduks sūtīja mani pārvaldīt tautu un sagādāt zemei labklājību, taisnību un patiesību es ieliku zemes mutē un cilvēku miesu es apmierināju cilvēkus. (devu tautai labklājību) No šī brīža:

Likumi:

[1-5 paragrāfs nosaka tiesāšanas kārtību]

1. Ja cilvēks, kas apsūdzēja cilvēku ar zvērestu, rādīs aizdomas pret viņu slepkavībā un nepieradīs to, tad apsūdzētāju ir jānogalina.
2. Ja cilvēks rādīs aizdomas pret cilvēku burvestībā un nepieradīs to, - tad tas, pret ko ir radušās aizdomas, lai iet uz Upi[12] un lai viņš metās Upē. Ja Upe paņems viņu, - apsūdzētājs var paņemt sev viņa māju, bet ja Upe attīrīs viņu no apsūdzības, un viņš paliks sveikā, tad ir jānogalina tas cilvēks, kas rādīja aizdomas pret viņu, bet tas, kas metās Upē, iegūst apsūdzētāja māju.

---

[1] Damkina (Damhalnunna) – dieva Enkija sieva.
[2] Dagans – Senais amoriešu ūdeņu dievs, vēlāk tika iekļauts babiloniešu panteonā.
[3] Mera – (Mari) pilsēta ziemeļrietumos no Bbailonas. Hammurapi ieņēma šo pilsētu un daži pētnieki uzskata, ka to izpostīja.
[4] Šīs pilsētas atrašanās vieta nav zināma.
[5] Tišpaks – dievs, Ešnunas pilsētas aizbildnis.
[6] Ninazs – dievs zāļu pazinējs, dievs ārsts.
[7] Eulmaša – Ištaras svētnīca Akādā.
[8] Ašūra – senās Asīrijas galvaspilsēta.
[9] Ninive – Asīrijas pilsēta, vēlāk galvaspilsēta.
[10] Emešmeša – Ištaras svētnīca Ninivē.
[11] Sinmuballits – Babilonijas valdnieks (1812-1793) Hammurapi tēvs.
[12] Upe – burtiski. Upe – dievs, tātad svētā Babiloniešu Eifratas upe.

3. Ja cilvēks ir bijis viltus liecinieks tiesā, vai nav pārliecinājis par savu liecību, tad šīs cilvēks ir sodāms ar nāvi.

4. Ja cilvēks ir bijis viltus liecinieks civillietā, tad viņš atlīdzinās radītos zaudējumus šajā lietā.

5. Ja tiesnesis ir pieņēmis spriedumu, pieņēmis lēmumu, pierakstījis gala spriedumu, bet pēc tam ir grozījis savu spriedumu, tad šīs tiesnesis ir jātiesā par izdarītā sprieduma grozīšanu un viņam jāmaksā divkārt lielāks sods nekā noteikts šajā lietā. Turklāt viņam jātiek publiski izraidītam no savas tiesneša vietas un viņš nevar nedz atgriezties nedz arī ieņemt tiesneša amatu tiesas procesā.

[6-25 nosaka privātīpašuma aizsardzību]

6. Ja cilvēks ir nozadzis lietas no tempļa vai no mājas, viņš ir jāsoda ar nāvi un tas kurš ir pieņēmis no viņa nozagtās lietas ir jāsoda ar nāvi.

7. Ja kāds cilvēks pērk no dēla vai cita cilvēka verga, bez lieciniekiem, vai bez līguma, sudrabu vai zeltu, vīriešu vai sieviešu kārtas vergu, vērsi vai aitu, ēzeli vai jebko citu, vai viņš to paņem kā samaksu, tad šāds cilvēks ir uzskatāms par zagli un ir sodāms ar nāvi.

8. Ja kāds cilvēks nozog govi vai aitu, vai ēzeli, vai cūku, vai kazu, ja tā ir piederējusi dievam vai tiesai, zaglim par to ir jāmaksā trīskārtīgi, ja tā ir piederējusi valdnieka brīvajam vīram, tad viņam ir jāatlīdzina desmitkārtīgi; ja zaglis nevar atlīdzināt tad viņš ir jāsoda ar nāvi.

11. Ja pazudušās lietas pieprasītājs nevar uzrādīt liecinieku, kas identificētu viņa pazudušo lietu, tad sanāk ka viņš ir pieķerts melos, un ir samelojis, tad viņš ir sodāms ar nāvi.

12. Ja pārdevējs ir nomiris, tad pircējs var piedzīt zaudējumus no pārdevēja mantojuma pieckārtīgi.

14. Ja cilvēks nozog otram cilvēkam dēlu, kurš ir nepilngadīgs, tad zaglis ir sodāms ar nāvi.

15. Ja cilvēks palīdz aizbēgt vīriešu vai sieviešu kārtas vergam no pils, vai brīva cilvēka vergam aizbēgt no pilsētas, tad viņš ir sodāms ar nāvi.

16. Ja cilvēks savā mājā uziet vīriešu vai sieviešu kārtas vergu, kurš ir aizbēdzis no pils vai no brīva cilvēka un neizdod to tā īstajam saimniekam, tad mājas saimnieks ir sodāms ar nāvi.

17. Ja cilvēks uz lauka sagūsta vīriešu vai sieviešu kārtas vergu, bēgli, un nogādā to atpakaļ tā īpašniekam, tad verga īpašniekam ir jāmaksā divus šekeļus sudraba viņam.

18. Ja šis vergs nenosauks savu īpašnieku, tad viņš ir jāved uz pili un tur viņu iztaujās par viņa priekštečiem un viņi atgriezīs to viņa īpašniekiem.

19. Ja viņš aizturēs vergu savās mājās un vēlāk šis vergs tiks atrasts viņa īpašumā, tad šis vīrs ir jānodod nāves sodam.

20. Ja vergs izbēg no sava sagūstītāja rokas, tad šim cilvēkam ir dieva vārdā tas jāpaziņo verga īpašniekam un viņš ir brīvs.

21. Ja kāds cilvēks ielaužas svešā mājā, tad viņu mājās īpašniekiem ir jāsoda ar nāvi, viņš ir jāapbedī turpat.

22. Ja cilvēks uz lielceļa ir veicis aplaupīšanu un ir pieķerts tad šis vīrs ir jāsoda ar nāvi.

23. Ja cilvēks kas aplaupījis otru uz lielceļa nav noķerts, tad cilvēks kas ticis aplaupīts ar zvērestu paziņo, ko ir zaudējis un pilsētas vai rajona pārvaldnieks, kura teritorijā vai rajonā ir notikusi laupīšana atjauno viņam to, kas viņam ir ticis nozagts.

24. Ja ir zaudēta dzīvība, tad pilsētas vai rajona pārvaldnieks, kur notikusi slepkavība, samaksās vienu minu sudraba mirušā tuviniekiem.

25. Ja kāda cilvēka mājā ir izcēlies ugunsgrēks un ja vīrietis, kurš dodas to dzēst, pievērš savas acis mājas īpašnieka mēbelēm un piesavinās mājas īpašnieka mēbeles, tad šo vīrieti ir jāiemet šajā ugunī.

[26-126 nosaka amatu došanu un ierēdņu, zemnieku un ganu, pienākumus]

26. Ja vai nu ierēdnis vai policists, kam ir pavēlēts doties ķēniņa uzdevumā, neaiziet, bet savā vietā nolīgst aizstājēju un nosūta viņu savā vietā, tad tas ierēdnis vai policists ir sodāms ar nāvi; bet viņa algotais algotnis paņems viņa māju.

42. Ja cilvēks nomājis lauku apstrādāšanai un nav izaudzējis laukā graudus, (tad) jāpierāda, ka viņš nav veicis (nepieciešamos) darbus tīrumā, bet pēc tam viņam jādod lauka īpašniekam graudi atbilstoši tā kaimiņu (ražai).

43. Ja viņš pilnīgi nav apstrādājis lauku, (bet) pametis (to, tad) viņam jādod lauka īpašniekam graudi, atbilstoši tā kaimiņu (ražai), bet lauks, ko viņš nav apstrādājis, viņam ir jāizvago, jānoecē un tad jāatdod lauka īpašniekam.

44. Ja cilvēks nomājis uz trim gadiem vecaini uzaršanai, bet bijis nevīžīgs un nav uzaris lauku, (tad) ceturtajā gadā viņam lauks jāizvago, jāizkaplē un jānoecē, bet pēc tam jāatdod lauka īpašniekam; bez tam viņam jāatmēra 10 guri[1] labības par katru buru[2] lauka.

45. Ja kāds iznomā zemniekam savu tīrumu un ir jau saņēmis renti, kad nāk plūdi vai neraža, tad zaudējumu cieš zemnieks (t.i. tīruma īpašniekam nav jāatmaksā atpakaļ saņemtā rente).

46. Ja viņš nav saņēmis nomas maksu par savu lauku, jeb ja viņš atdevis lauku par (ražās) pusi vai trešo daļu, bet Adabs pēc tam appludinājis lauku, jeb pali aiznesuši ražu, tad arājam un zemes īpašniekam jāsadala graudi, ko ievāks no lauka atbilstoši (?) (līguma noteikumiem).

47. Ja arājs, par cik viņš iepriekšējā gadā nav saņēmis (pat) savus izdevumus, saka: “lauku es atkal apstrādāšu” tad zemes īpašniekam nav jāiebilst; tikai viņa arājs var apstrādāt viņa lauku, bet pļaujas laikā viņš (zemes īpašnieks) paņems graudus atbilstoši savām saistībām.

---

[1] 1 gurs =252,6 l.

[2] 1 buru = 6,35 ha.

48. Ja cilvēkam ir procentu parāds, bet Adabs pārpludinājis lauku, jeb pali aiznesuši ražu, jeb ūdens trūkuma dēļ graudi nav izauguši laukā, tad šajā gadā viņam nav jāatdod labība (savam) aizdevējam: viņš var notīrīt plāksnīti un procentus par šo gadu nemaksāt.

49. Ja cilvēks ir paņēmis no tamkara[1] sudrabu un atdevis tamkaram apstrādājamu labības vai sezama lauku, teikdams viņam: "Apstrādā lauku un labību vai sezamu, kas uzaugs, ievāc un paņem", tad ja arājs[2] izaudzēs laukā graudus vai sezamu, vienīgi zemes īpašniekam[3] jāpaņem labība vai sezams, kas būs tīrumā; bet viņam jāatdod tamkaram labība par sudrabu, ko viņš no tā aizņēmies, ar tā procentiem; viņam arī jāatlīdzina tamkaram izdevumi par lauka apstrādāšanu.

50. Ja viņš atdevis apstrādātu labības tīrumu jeb apstrādātu sezama lauku, tad tikai zemes īpašnieks var paņemt labību vai sezamu, kas būs tīrumā, bet tamkaram jāatdod sudrabs ar tā procentiem.

51. Ja viņam nav sudraba atdošanai, tad viņš var atdot tamkaram labību vai sezamu pēc tā (tamkara) sudraba cenas kopā ar procentiem[4], saskaņā ar valdnieka tarifu[5].

52. Ja arājs (parādnieks) nav izaudzējis savā laukā labību, jeb sezamu, tad viņa saistības nevar tikt izmainītas.

53. Ja cilvēks bijis nevīžīgs attiecībā par dambja nostiprināšanu savā zemē, nav nostiprinājis savu dambi un viņa dambī radusies plaisa, un ūdens pārpludinājis kaimiņa lauku, tad cilvēkam kura dambī bija radusies plaisa jāatlīdzina labība, ko viņš pazudinājis.

54. Ja viņš nevar atlīdzināt labību, tad viņš pats un viņa īpašums jāpārdod par sudrabu, bet lauku īpašniekiem, kuru labība tikusi pārpludināta, jāsadala sudrabs savā starpā.

55. Ja cilvēks atvēris savu ariku apūdeņošanai, bet bijis nevīžīgs un ūdens appludinājis viņa kaimiņa laukus, tad viņam jāatmēra labība atbilstoši kaimiņu ražai.

56. Ja cilvēks atvēris ūdeni un ūdens appludinājis darbu kas bija paveikts kaimiņa laukā, tad viņam jāatmēra pa 10 guriem labības par katru buru platības.

57. Ja gans nav prasījis no lauka saimnieka atļauju aitu nobarošanai ar zāli, bet izēdinājis tīrumu aitām bez lauka saimnieka atļaujas, tad lauka saimnieks var nopļaut savu tīrumu, bet ganam, kurš bez lauka saimnieka atļaujas izēdinājis tīrumu aitām, virs tās jādod lauka saimniekam pa 20 guriem labības par buru platības.

58. Ja gans pēc tam, kad aitas pārnākušas no pļavām un visi trauki (dzirdīšanai ?) jau ieslēgti pilsētas vārtos[6], palaidis aitas pa tīrumu un izēdinājis tīrumu aitām, tad ganam jāsargā tīrums, ko

1 Tanmkars – tirdzniecības aģents valdnieka dienestā, kam arī tiesības patstāvīgi nodarboties ar tirdzniecību un augļošanu.
2 Šajā gadījumā – tamkars, aizdevējs.
3 Parādnieks.
4 Procentus par vienu gadu pieskaitīja pie parāda kopsummas.
5 Hammurapi likumi (85 pantā) noteica 20% gadā par sudrabu un 33% gadā par labību.
6 Jādomā, ka pļaujas laikā ganāmpulkus naktīs neizlaida no pilsētas, lai nepieļautu lauku noganīšanu.

viņš izēdinājis un pļaujas laikā viņam jāatmēra lauka īpašniekam pa 60 guriem labības par katru buru platības.

59. Ja cilvēks nocirtis koku cilvēka dārzā bez dārza saimnieka atļaujas, tad viņam jāatmēra ½ minas[1] sudraba.

60. Ja cilvēks atdevis lauku dārzkopim dārza iestādīšanai un dārzkopis dārzu iestādījis, tad četrus gadus viņš nomnieks dārzu audzēs, bet piektajā gadā dārza saimnieks un dārzkopis dalīsies vienlīdzīgi; dārza saimnieks var savu tiesu izraudzīties un paņemt.

61. Ja dārzkopis nav pabeidzis dārza iestādīšanu un atstājis tukšāju, tad tukšājs jāpieskaita pie viņa tiesas.

62. Ja lauka, kas viņam dots viņš nav iestādījis dārzu, tad ja tā ir iekopta zeme, dārzkopim jāatmēra lauka īpašniekam ienākums no lauka par tiem gadiem, kad lauks bijis novārtā, atbilstoši kaimiņu ienākumiem, bet laukā jāveic visi darbi un pēc tam jāatdod lauks saimniekam.

63. Ja tā ir vecaine, tad viņam (dārzkopim) jāveic darbi uz lauka un jāatdod tas lauka saimniekam, bet par vienu gadu viņam jāatmēra 10guri labības par katru buru platības.

64. Ja cilvēks atdevis savu dārzu dārzkopim mākslīgai apūdeņošanai[2], tad dārzkopim, kamēr viņš nomā dārzu, jāatdod dārza saliniekam 2/3 ienākuma, bet pats var paņemt atlikušo 1/3.

65. Ja dārzkopis nav dārzu apputeksnējis un samazinājis ienākumu, tad dārzkopim jāatmēra ienākums no dārza tāds, ka viņa kaimiņiem viņu dārzos.

100. Ja tamkars devis šamallumam[3] sudrabu priekš … un sūtījis viņu tirdzniecības braucienā, bet šamallums ceļā … tad, ja tur kurp viņš devies, viņš guvis peļņu, viņam jāsaskaita procenti par visu sudrabu, cik viņš paņēmis un viņa dienas viņam tamkaram un šamallumam jāsaskaita[4], un pēc tam viņam jāsamaksā savam tamkaram.

101. Ja tur kurp viņš devies, viņš nav guvis peļņu, tad sudrabs, ko viņš paņēmis šamallumam jādivkāršo un jāatdod tamkaram.

102. Ja tamkars devis šamallumam sudrabu aiz žēlsirdības, bez procentiem, bet tur kurp viņš devies viņš cietis zaudējumus, tad viņam jāatdod tamkaram tikai kapitāls.

103. Ja ceļā ienaidnieks piespiedis viņu pamest visu nesamo, tad šamallumam jāzvēr dievišķais zvērests un viņš ir brīvs.

104. Ja tamkars devis šamallumam pārdošanai labību, vilnu, eļļu vai jebkuru citu mantu, tad šamallumam jāsaskaita sudrabs un jāatdod tamkaram; šamallumam jāpaņem dokuments ar zīmogu par sudrabu, ko viņš devis tamkaram.

---

[1] 1 Mina = 505g.
[2] Jādomā, ka runa ir par uzpotēšanu.
[3] Tamkara palīgs vai pārstāvis
[4] Jāsaskaita dienas, ko šamallums pavadījis ceļā.

105. Ja šamallums bijis nevīžīgs un nav paņēmis dokumentu ar zīmogu par sudrabu, ko viņš devis tamkaram, tad sudrabs bez dokumenta ar zīmogu netiek ievērots.

106. Ja šamallums paņēmis no tamkara sudrabu, bet pēc tam atteicies no sava tamkara, tad šis tamkars var dieva un liecinieku priekšā pieķert šamallumu sudraba paņemšanā un šamallumam jāatdod tamkaram viss paņemtais sudrabs trīskārtīgā apmērā.

107. Ja tamkars uzticējies šamallumam, bet šamallums atdevis savam tamkaram visu, ko tamkars viņam devis, bet tamkars noliedzis visu, ko šamallums viņam devis, tad šis šamallums var pieķert tamkaru dieva un liecinieku priekša un tamkaram kurš atteicies no sava šamalluma, jāatdod šamallumam viss, ko viņš no tā saņēmis seškārtīgā apmērā.

113.[1] Ja cilvēkam cits cilvēks ir parādā labību vai sudrabu un viņš (aizdevējs) paņēmis bez labības saimnieka piekrišanas labību no klēts vai no apcirkņa, tad šis cilvēks ir jāpieķer labības paņemšanā no klēts vai apcirkņa bez labības saimnieka atļaujas un viņam jāatdod paņemtā labība, bet visu parādā aizdoto viņš zaudē.

114. Ja cilvēkam cits cilvēks ir parādā labību vai sudrabu un paņēmis ķīlā ķīlnieku[2], tad par vienu ķīlnieku viņam ir jānosver 1/3 minas sudraba.

115. Ja cilvēkam cits cilvēks ir parādā labību vai sudrabu un paņēmis ķīlā viņa ķīlnieku, bet ķīlnieks ķīlas turētāja mājā miris dabīgā nāvē, tad tas nevar kļūt par prasības priekšmetu[3].

116. Ja ķīlnieks ķīlas turētāja mājā miris no sitieniem vai spīdzināšanas, tad ķīlnieka saimnieks var pieķert savu tamkaru un ja ķīlnieks – cilvēka dēls, tad jāsoda ar nāvi viņa augļotāja dēls, bet ja tas cilvēka vergs, viņam (augļotājam) jānosver 1/3 minas sudraba, bet visu parādā aizdoto viņš zaudē.

117. Ja parādu saistība ir satvērusi cilvēku un tā pārdevusi par sudrabu viņa sievu, viņa dēlu vai viņa meitu, jeb tie nodoti parādu kalpībā, tad trīs gadi viņiem jākalpo viņu pircēja un viņu kalpotāja mājā, bet ceturtajā gadā viņiem jāpiešķir brīvība.

118. Ja tas vergs jeb verdzene un tie nodoti parādu kalpībā, bet tamkars ļāvis apritēt aizdevuma laikam, tad viņš var pārdot tos par sudrabu un darījums nevar tikt apstrīdēts[4].

---

[1] Likumi 113-119 domāti augļotāju patvaļas un vardarbības ierobežošanai; pats nozīmīgākais bija 117, kas iepriekšējo mūža parādu verdzību brīvajam cilvēkam aizstāja ar triju gadu ķīlniecību, pēc kuru apritēšanas brīvais ķīlnieks atguva savu brīvību. Salīdzinājumam var minēt ebreju likumu par 6 gadu verdzību, pēc kuriem 7 gadā tas tiek atlaists brīvība, pie tam ar daļu no saimnieka īpašuma izdzīvošanai.

[2] Obligāts elements visos augļošanas darījumos Senajos Austrumos bija ķīla, kas garantēja parāda nomaksu. Par ķīlu varēja būt jebkurš nekustāmais vai kustāmais īpašums, ieskaitot vergus, kā arī parādnieka ģimenes locekļus un pašu parādnieku. Dotajā pantā minēts gadījums., kad augļotājs – tamkars nelikumīgi paņēmis par ķīlnieku cilvēku, kurš nav bijis viņa parādnieks.

[3] Pret augļotāju – tamkaru nevar izvirzīt sūdzību.

[4] Šis likuma pants norāda, ka noteikums, par trīsgadīgu ķīlniecību neattiecās uz ķīlā nodotiem vergiem; ja parādnieks nenomaksāja parādu, tad ieķīlātais vergs kļuva par aizdevēja īpašumu.

119. Ja parādu saistība satvērusi cilvēku un tā pārdevusi par sudrabu viņa verdzeni, kura dzemdējusi viņam bērnus, tad sudrabu, ko nosvēris tamkars, verdzenes saimnieks var viņam nosvērt un izpirkt savu verdzeni.

[127-194 nosaka laulības, ģimenes un īpašuma tiesības]

133. Ja cilvēks ir aizvests gūstā, bet viņa mājā ir barība, viņa sievai ir jāsargā sevi līdz vīra atbrīvošanai, cita vīrieša mājā viņa nedrīkst ieiet; taču ja sieviete nav sargājusi sevi un iegāja cita vīrieša mājā, šo sievieti ir jāatmasko un jāiemet ūdenī.
134. Ja cilvēks ir aizvests gūstā, un viņa mājā nav barības, viņa sieva var ieiet cita vīrieša mājā, šai sievietei nav vainas.

138. Ja cilvēks savu pirmo sievu, kas nav dzemdējusi viņam bērnus, grib pamest, sudrabu, tik, cik bija izpirkšanas maksa par viņu, viņam ir jāiedod viņai, kā arī pūrs, ko viņa atnesa no sava tēva mājām, viņam ir jāatmaksā un tad viņš var viņu atlaist.
139. Ja izpirkšanas maksas nebija, tad lai vienu sudraba minu kā šķiršanas naudu viņš viņai lai iedod.

141. Ja cilvēka sieva, kas dzīvo cilvēka mājā, sadomāja aiziet, sāka izšķērdīgi dzīvot, savu māju putināja ārā, pazemoja savu vīru, viņa ir jāatmasko, un ja vīrs izteica velmi atlaist viņu, lai pamet un ceļam viņš var viņai neko nedot kā šķiršanas naudu; taču ja vīrs izteica vēlmi neatlaist viņu, vīrs var paņemt sev citu sievieti par sievu, bet šī sieviete lai dzīvo viņa mājā kā verdzene.

142. Ja sieviete ienīda savu vīru un teica: "Nepieskāries man", viņas lietai jātop izmeklētai, un ja viņa sevi sargāja, bet viņas vīrs ir staigulis un ļoti viņu pazemoja, tad viņai nav vainas, viņa var paņemt savu pūru un aiziet uz sava tēva māju.
143. Taču ja viņa sevi nesargāja, staigāja apkārt, putināja ārā savu māju, pazemoja savu vīru, tad šo sievieti ir jāiemet ūdenī.

148. Ja cilvēks apprecēja sievieti un viņu piemeklēja slimība la'bu[1], un viņš nolēma apprecēt citu sievieti, viņš var precēties, taču savu sievu, kuru piemeklēja slimība la'bu, viņš nedrīkst pamest, viņai ir jādzīvo mājā, kuru viņš ir uzcēlis, un viņam ir jāuztur viņa visu mūžu.
149. Ja šī sieviete nav ar mieru dzīvot sava vīra mājā, viņas pūru, ko viņa atnesa no tēva mājām, viņam ir viņai jāatdod un viņa var aiziet.

188. Ja amatnieks pieņēmis bērnu audzināšanā[2] un nodevis viņam savu amatu, tad viņš (audžu bērns) nevar tikt apstrīdēts ar prasību.

189.Ja viņš nav nodevis viņam savu amatu, tad šis audžubērns var atgriezties sava miesīgā tēva mājās.

[195-214 nosaka miesas bojājumu sodus]

195. Ja dēls iesita savam tēvam, viņam jānogriež roka.
196. Ja cilvēks izdūra aci cilvēka dēlam, viņam acs ir jāizdur.

---

[1] La'bu – līpīga ādas slimība.
[2] Domāta adopcija ar norunu, ka amatnieks apmācīs adoptēto savam amatam.

197. Ja viņš salauza cilvēkam kaulu, viņam ir jāsalauž kauls.
198. Ja viņš izdūra aci muškenumam[1], vai salauza kaulu muškenumam, viņam ir jāmaksā viena sudraba mina.
199. Ja viņš izdūra aci vai salauza kaulu cilvēka vergam, pusi no viņa cenas viņam ir jāsamaksā.
200. Ja cilvēks izsita zobu cilvēkam, kas ir viņam līdzīgs, viņam pašam ir jāizsit zobs.
201. Ja viņš izsita zobu muškenumam, viņam ir jāsamaksā 1/3 sudraba minas.
202. Ja cilvēks iesita cilvēkam, kas ir augstāks par viņu, viņš ir jāsoda ar sešdesmit sitieniem ar pletni no vērša ādas.
203. Ja kāds no cilvēkiem iesita vaigā kādam no cilvēkiem, kas ir līdzīgs viņam, tad viņam ir jāmaksā viena sudraba mina.

[215-240 nosaka dažādu amatu pienākumus]

215. Ja dziednieks izdarījis cilvēkam smagu operāciju ar bronzas nazi un izglābis cilvēku, jeb ar bronzas nazi noņēmis kataraktu (?) cilvēkam un izglābis cilvēka aci, tad viņš var saņemt 19 siklus[2] sudraba.

216. Ja tas muškenuma dēls, tad dziednieks var saņemts 5 siklus sudraba.

217. Ja tas ir cilvēka vergs, tad verga saimniekam jādod dziedniekam 2 sikli sudraba.

218. Ja dziednieks izdarījis cilvēkam smagu operāciju ar bronzas nazi un nogalinājis šo cilvēku, jeb arī viņš noņēmis ar bronzas nazi kataraktu (?) cilvēkam un izdūris cilvēkam aci, tad viņam jānocērt rokas delna.

219. Ja dziednieks izdarījis smagu operāciju ar bronzas nazi muškenuma vergam un nogalinājis to, tad viņam jāatlīdzina vergs ar vergu.

223. Ja kāds namdaris ceļ kādu namu un to ir cēlis tik nestipru, ka nams sabrūk un nosit īpašnieku, tad namdaris jāsoda ar nāvi.

224. Ja vēršu jeb ēzeļu dziednieks[3] izdarījis smagu operāciju vērsim vai ēzelim un izglābis to , tad vērša vai ēzeļa īpašniekam jāmaksā dziedniekam 1/6 sikla sudraba, kā viņa atalgojums.

228. Ja celtnieks uzbūvē kādam māju un pabeidz to, celtniekam no šī cilvēka pienākas samaksa divi sikli naudā par katru sāru platības.
229. Ja celtnieks uzbūvē kādam māju un viņš nav to pienācīgi uzbūvējis, un viņa celtā māja iebrūk un nogalina īpašnieku, tad šis celtnieks ir sodāms ar nāvi.
230. Ja tā (brūkošā ēka) nogalina īpašnieka dēlu, šī celtnieka dēls ir sodāms ar nāvi.
231. Ja tā (brūkošā ēka) nogalina īpašnieka vergu, tad viņam jādod mājas īpašniekam šī verga vietā cits vergs.

---

[1] Muškenums – pusbrīvo iedzīvotāju kārta Mezopotāmijā, kas nebija kopienas locekļi. Lielāko tiesu nodarbojās ar amatniecību, tirdzniecību vai bija valdnieka dienestā – ierēdņi. Liegtas privātīpašuma uz zemi tiesības – dzīvesvietu un zemi varēja nomāt vai saņemt par kalpošanu. Slānis acīmredzot veidojies no pakļauto pilsētu iedzīvotājiem, savu kopienu pametušiem zemniekiem un brīvlaistiem vergiem.
[2] Sikls – 8,4g.
[3] Ārsta un vetārsta profesija senajā Divupē jau bija norobežojusies.

232. Ja tā (brūkošā ēka) sabojā mantas, viņam ir jāmaksā par visām sabojātajām mantām un māja, kuru viņš nav uzbūvējis pareizi un tā ir sabrukusi, viņam ir atbilstoši jāatjauno par saviem paša līdzekļiem.
233. Ja celtnieks kādam būvē māju, kaut arī tā nav pabeigta, ja šķiet, ka draud sienu sabrukšana, celtniekam sienas ir atbilstoši jāizlabo par saviem paša līdzekļiem.

234. Ja kuģu būvētājs būvējis cilvēkam kuģi, bet savu darbu veicis nevīžīgi un šis kuģis tajā pat gadā izkaltis (?) vai tam bijis cits trūkums, tad kuģu būvētājam kuģis jāizjauc, bet no paša līdzekļiem jāpadara izturīgs un jāatdod kuģa īpašniekam izturīgs kuģis.

236. Ja cilvēks iznomājis savu kuģi laiviniekam, bet laivinieks bijis nevīžīgs un nogremdējis kuģi vai pazaudējis, tad laiviniekam jāatlīdzina kuģis kuģa īpašniekam.

237. Ja cilvēks nomainījis laivinieku un kuģi un piekrāvis to ar labību, vīnu, eļļu, datelēm vai jebkādu citu kravu, bet šis laivinieks bijis nevīžīgs un nogremdējis kuģi un pazudinājis visu kas tajā bijis, tad laiviniekam jāatlīdzina kuģis ko viņš nogremdējis un viss, ko viņš pazudinājis tajā.

238. Ja laivinieks nogremdējis cilvēka kuģi, bet pēc tam pacēlis to, tad viņam jāsamaksā sudrabā puse no tā pirkšanas cenas.

239. Ja cilvēks nolīdzis laivinieku, tad jāmaksā viņam 6 guru labības gadā.

[241-273 nosaka lauksaimniecības likumus]

242. Ja cilvēks nomājis uz gadu lopu, tad nomas maksa par darba lopu ir 4 guri labības.

243. Nomas maksa par priekšējo (?)[1] dzīvnieku ir 3 guri labības viņam jādod tā saimniekam.

244. Ja cilvēks nomājis vērsi vai ēzeli un lauva saplosījis to stepē, tad zaudējums ir tikai tā saimniekam.

245. Ja cilvēks nomājis vērsi un nokāvis to savas nevīžības vai sitienu dēļ, tad viņam jāatlīdzina vērsis ar vērsi vērša saimniekam.

257. Ja cilvēks nolīdzis arāju, tad viņam jāsamaksā tam 8 guri labības par vienu gadu.

258. Ja cilvēks nozadzis arklu no apstrādājamā tīruma, tad viņam jāsamaksā arkla saimniekam 5 sikli sudraba.

260. Ja viņš nozadzis lemesi vai ecēšas, tad viņam jāsamaksā 3 sikli sudraba.

261. Ja cilvēks nolīdzis ganu liellopu un sīklopu ganīšanai, tad viņam jāmaksā tam 8 guri labības gadā.

264. Ja gans, kuram nodoti ganīšanā liellopi un aitas, saņēmis visu savu algas maksu un viņa sirds bijusi apmierināta, samazinājis liellopu skaitu, samazinājis aitu skaitu un samazinājis pieaugumu, tad viņam jādod pieaugumus un ienākums saskaņā ar viņa līgumu.

---

[1] Garjūgā uz priekšējo dzīvnieku gulstas mazāka slodze nekā uz pakaļējo.

265. Ja gans, kuram nodoti ganīšanā liellopi un aitas, bijis neuzticīgs un izmainījis degzīmi un pārdevis lopus par sudrabu, tad viņš jāatmasko un viņam desmitkārtīgi jāatlīdzina liellopi un aitas to īpašniekam.

266. Ja lopu aplokā izplatījusies sērga vai lauva saplosījis lopus, tad ganam jāšķistās dieva priekšā[1], bet krišana lopu aplokā ir lopu aploka saimnieka zaudējums.

267. Ja gans bijis nevīžīgs un lopu aplokā izplatījies kašķis tad ganam, kurš lopu aplokā nodarījis zaudējumu kašķa dēļ jāatjauno liellopu un aitu skaits un jāatdod to īpašniekam.

268. Ja cilvēks nomājis vērsi kulšanai, tad tā nomas maksa – 20 ka[2] labības.

269. Ja viņš nomājis ēzeli kulšanai, tad tā nomas maksa 10 ka labības.

270. Ja viņš nomājis jēru kulšanai, tad tā nomas maksa 1 ka labības.

271. Ja cilvēks nomājis vēršus, ratus un to dzinēju, tad viņam jāmaksā 180 ka labības par katru dienu.

272. Ja cilvēks nomājis tikai ratus, tad viņam jāmaksā 40 ka labības par katru dienu.

273. Ja cilvēks nolīdzis algādzi, tad no gada sākuma līdz piektajam mēnesim viņam jāmaksā 6 šeumi[3] sudraba par katru dienu, bet no sestā mēneša līdz gada beigām viņam jāmaksā 5 šeumi sudraba par vienu dienu[4].

[274-277 nosaka algotņu likumus]

274. Ja cilvēks nolīdzis amatnieku, tad viņam … šeumi sudraba, ķieģelniekam alga – 5 (?) šeumi sudraba, audējam alga – 5 šeumi sudraba, gravierim alga - … šeumi sudraba … kalējam (?) alga - … šeumi sudraba, namdarim alga - … šeumi sudraba, kurpniekam alga - … šeumi sudraba, grozu pinējam alga - … šeumi sudraba, celtniekam alga - … šeumi sudraba par vienu dienu viņam jāmaksā.

275. Ja cilvēks nomājis buru kuģi, tad tā nomas maksa – 3 šeumi sudraba par katru dienu.

276. Ja cilvēks nomājis airu kuģi, tad viņam jāmaksā kā nomas maksa 2 ½ šeumi sudraba par vienu dienu.

277. Ja cilvēks nomājis kuģi ar tilpumu 60 guri, tad viņam jāmaksā kā nomas maksa 1/6 sikla sudraba par vienu dienu.

[278-282 nosaka likumus par vergiem]

---

[1] Jādod zvērests.

[2] 1 Ka = 0,84l. (dažkārt 0,42l.)

[3] 1 Šeums = 0,047g.

[4] Pirmajā pusgadā notika galvenie lauku darbi, un tāpēc atlīdzība algādzim bija tad augstāka nekā otrajā pusgadā.

278. Ja cilvēks pārdod vīriešu vai sieviešu kārtas vergu , bet vergs nav pabeidzis mēnesi un viņam uzkrīt bennu drudzis, tad viņa pircējs var atdot viņu pārdevējam un saņemt atpakaļ samaksāto naudu.

279. Ja cilvēks pārdod sieviešu vai vīriešu kārtas vergu un pret viņu ir prasība, tad par šo prasību ir atbildīgs pārdevējs.

280. Ja cilvēks ārzemēs nopirka no cita cilvēka vergu vai verdzeni, bet kad atgriezās savā valstī tad atzina savu verdzeni vai vergu, tad ja viņa vergs vai verdzene ir šīs valsts[1] iedzimtie, tad viņam jāpiešķir viņiem brīvība bez naudas.

281. Ja viņi ir citas valsts dēli, tad pircējam ir jāzvēr dieva priekšā, cik sudraba par viņiem viņš nosvēra, un verga vai verdzenes saimnieks var dot tamkaram sudrabu, kuru viņš izsvēra un izpirkt savu vergu vai verdzeni.

282. Ja vīriešu kārtas vergs saka savam kungam: “Tu neesi mans kungs”, tad viņa kungs pierādīs, ka viņš ir viņa vergs un viņam nogriezīs ausi.

Epilogs:

1. Lūk, taisnīgie likumi, kurus noteica Hammurapi, varenais valdnieks, kurš tādā veidā deva valstij stingru kārtību un pienācīgu valdīšanu.
2. Esmu Hammurapi, pilnīgais valdnieks. Es nekad neesmu nonicinājis melngalvju tautu, kuru man deva Enlils, un ganīšanu, kuru man deva Marduks, es nekad nebiju nevīžīgs, es piemeklēju viņiem labas dzīvošanas vietas, no smagām grūtībām esmu sameklējis izeju, es devu viņiem gaismu.
3. Ar vareniem ieročiem, kurus man iedeva Zababa un Ištara, ar gudrību, ko man deva Eja, ar varenību, ko man deva Marduks, es iznīcināju ienaidniekus augšā un apakšā (ziemeļos un dienvidos), es izskaudu ķildas, es devu zemei labklājību, es devu visu apmetņu cilvēkiem dzīvot drošajās ganībās un nepielaidu pie viņiem trauksmi.
4. Varenie dievi paaicināja mani un lūk, es – mieru nesošais gans, kura scepteris ir taisns, labvēlīga ēna, kas apsedz manu pilsētu; savā miesā es turu Šumēras un Akādas cilvēkus, ar mana gara – sargātāja (ģēnija-sargātāja) palīdzību uzplauka viņi, es valdīju pār viņiem mierā un ar savu gudrību es apsedzu viņus.
5. Lai stiprais nedarītu pāri vājajam, lai bārenim un atraitnei tiktu darīta taisnība, Babilonā, pilsētā, kuras galvu augstu pacēla Anu un Enlils, Esagilā, svētnīcā, kuras pamati ir stipri kā debesis un zeme, lai tiktu veikta tiesa valstī, lai tiktu pasludināti spriedumi valstī, lai apspiestajam tiktu darīta taisnība, savus dārgos vārdus es uzrakstīju uz šīs stellas un noliku to savas statujas priekšā, kas saucās “Taisnīgais valdnieks”.
6. Valdnieks, kas pārspēj visus valdniekus – esmu es. Manas pavēles ir vispārākās, manai varenībai nekas nevar līdzināties. Pēc Šamaša, varenā debesu un zemes tiesneša, pavēles, lai mirdz mana taisnība valstī. Pēc Marduka, mana pavēlnieka, pavēles, lai mani priekšraksti neatrod pārkāpēju. Esagilā, ko es mīlu, lai mans vārds top mūžīgi pieminēts.

---

[1] Ar valsti šeit ir domāta Hammurapi valsts, bet viņas iedzimtie – pamatiedzīvotāji. Tātad svešu zemju vergi, netiek atzīti, savā zemē par vergiem, ja tie ir pamatiedzīvotāji.

7. Apspiestais cilvēks, kuram ir tiesas prāva, lai atnāk pie manas statujas, kas saucās "Taisnīgais valdnieks", un manas kudurras[1] uzrakstu, lai liek nolasīt, lai dzird viņš manus dārgos vārdus, mana kudurra lai parāda viņam pienācīgo rīkojumu, lai viņš redz savu likumu (savas tiesības), lai viņš ļauj savai sirdij atviegloti nopūsties un lai viņš pasaka skaļi: "Hamurapi, lūk, valdnieks, kas cilvēkiem bija kā tēvs īstais, viņš klanījās sava valdnieka Marduka vārda priekšā un Marduka labā viņš guva uzvaras augšā un apakšā, viņš iepriecināja sava valdnieka Marduka sirdi, deva labklājību un valdīja taisnīgi".
8. Lai viņš no visas sirds palūdzas par mani Marduka, mana valdnieka, priekšā un Serpanītas[2], manas valdnieces, priekšā, lai no visas sirds viņš mani svētī. Šedu un Lamasu[3], dievi, kas aizstāv Esagilu, kā arī paši Esagilas ķieģeļi, lai viņi dara manu ikdienas slavu labu mana valdnieka Marduka priekšā un manas valdnieces Serpanītas priekšā.
9. Turpmāk, lai kad tas būtu, valdnieks, kas būs valstī, taisnīgos vārdus, kurus es ierakstīju savā kudurrā, lai ievēro, tiesas lietas valstī, ko esmu lēmis, valsts lēmumus, kurus esmu lēmis, lai viņš nemaina, manus priekšrakstus lai nepārkāpj.
10. Ja viņš būs prātīgs un spējīgs taisnīgi valdīt pār valsti, lai pret rīkojumiem, kurus es uzrakstīju šajā kudurrā, lai viņš izturas godbijīgi; ceļu un virzienu, valsts tiesa lietas, kuras esmu tiesājis, tiesas spriedumus, kurus es spriedis, šī kudurra lai viņam parāda, lai taisnīgi viņš valda pār melngalvju tautu, tiesas prāvas lai viņš vada, tiesas spriedumus lai sludina, ļaunos un likuma pārkāpējus lai viņš iznīdē savā valstī, cilvēkiem saviem lai dod labklājību.
11. Esmu Hammurapi, taisnīgais valdnieks, kuram Šamašs deva patiesību. Mani vārdi ir vislabākie, maniem darbiem nekas nevar līdzināties, tikai muļķim tie ir tukši, bet gudrajam tie mirdz slavas mirdzumā.
12. Ja šis cilvēks būs godbijīgs pret maniem rīkojumiem, kurus es ierakstīju šajā kudurrā, ja manus likumus neatcels, manus vārdus nesagrozīs, manus rīkojumus nemainīs (manu kudurru nemainīs), - tad šis cilvēks, līdzīgi man ir taisnīgs valdnieks. Viņa scepteri Šamašs lai pagarina, lai savus cilvēkus viņš taisnīgi gana.
13. Ja šis cilvēks nebūs godbijīgs pret maniem vārdiem, kurus es savā kudurrā ierakstīju, manus lāstus nonicinās, dievu lāstu nebīsies, un tiesas prāvas, kuras esmu veicis, atcels, manus vārdus sagrozīs, manu kudurru mainīs, manu vārdu, kas ierakstīts šajā kudurrā, izkals ārā un savu vārdu ierakstīs, vai, nobijies no šiem lāstiem, piespiedīs citam to izdarīt, tad vai tas būs ensi, vai ens, vai vienkārši cilvēks, kurš tiek saukts vārdā, viņam tad varenais Anu, dievu tēvs, kas kas nosauca manas valdīšanas gadus, valdniecisko spožumu viņam lai atņem, scepteri viņa lai salauž, likteni viņa lai nolād.
14. Enlils, kas likteņus lemj, kura spriedums ir neapstrīdams, kas manu valdniecību paaugstina, lai nenoremdināmu dumpi uzkurina, sacelšanos lai izraisa, viņa māju lai nodedzina, nožēlojamu valdīšanu, īsas dienas, bada gadus, necaurskatāmu tumsu, pēkšņu nāvi lai nosaka viņam par likteni, lai viņa pilsētas bojāeju, cilvēku izklīšanu, viņa valdniecības gāšanu, viņa vārda un atmiņas par viņu iznīkšanu ar savām godājamām lūpām lai viņš nosaka.

[1] Kudurra – no akadiešu valodas burtiski "robežakmens".
[2] Serpanita – Marduka sieva, dievu māte, viņas vārds nozīmē Mirdzošā kā sudrabs.
[3] Šedu un Lamasu – dievi – sargātāji babiloniešu un asīriešu panteonā. Viņu attēlus spārnoto vēršu izskatā pie pils ieejas.

15. Ninlila[1], lielā māte, kuras vārds tiek godāts Ekūrā, valdniece, kas atbalsta manus nodomus, tiesas un sprieduma vietā, Enlila priekšā, lai pagriež viņa lietu uz zaudējumu, viņa zemes izpostīšanu, viņa cilvēku bojāeju, viņa dzīves, kā ūdens, aizplūšanu, lai ieliek viņa Enlila mutē.
16. Eja, lielais valdnieks, kura noteiktie likteņu spriedumi ir nākuši no sendienām, gudrais dievu vidū, tas, kuram ir zināms viss esošais, tas, kas pagarina manas dzīves dienas, saprātu un gudrību viņam lai atņem, ārprātā viņu lai iedzen, upju avotus lai aiztaisa ciet, viņa valstī maizi, cilvēku dzīvību, lai neražo.
17. Šamašs, lielais debesu un zemes tiesnesis, kas taisnīgi valda pār dzīvām radībām, valdnieks, mana cerība, viņa valsti lai gāž, viņa tiesas prāvu lai netiesā, viņa ceļu lai padara greizu, kārtību viņa karaspēkā lai pazudina, upurēšanas zīlēšanā slikto zīmi, kas viņa valsts pamatu sadragāšanu pareģo, lai viņam sūta, ļaunais Šamaša vārds lai ātri viņu panāk, augšā, no dzīvo vidus viņu lai izmet laukā, bet apakšā, pazemē, lai viņa garam liek ciest no slāpēm.
18. Sins, debesu valdnieks, dievs, kas radījis mani, tas, kura orākuli ir slaveni dievu vidū, kroni un valdniecības troni viņam lai atņem, smagu sodu, lielu sodu, kas nezudīs no viņa miesas, lai viņam uzsūta, savas valdīšanas dienas, mēnešus un gadus lai viņš pavada raudās un vaimanās, viņa valdniecības ienaidnieku lai liek viņam ieraudzīt, dzīvi, kas līdzinās nāvei, lai viņam piespriež.
19. Adads, auglības valdnieks, debesu un zemes apūdeņotājs, mans sabiedrotājs, lietu no debesīm un ūdens pilnību avotos viņam lai atņem, viņa valsti ar badu un trūkumu lai pazudina, pār viņa pilsētu lai dusmīgi viņš iekliedzās, viņa valsti lai pārvērš drupās no plūdiem.
20. Zababa, varenais karotājs, pirmdzimtais Ekūra dēls, kas iet man pie labas rokas, kaujas laukā lai viņš salauž viņa ieroci, lai dienu viņam padara par nakti, un lai ļauj viņa ienaidniekam svinēt uzvaru pār viņu.
21. Ištara, kara un kaujas valdniece, kas atsedz manu ieroci, mana žēlīga dieve–aizbildne, kas ir iemīlējusi manu valdīšanu, savā dusmīgajā sirdī, savās lielajās dusmās, viņa valdīšanu lai nolād, viņa labumu lai pārvērš ļaunumā, savā dusmīgajā sirdī, savās lielajās dusmās, viņa valdīšanu lai nolād, viņa labumu lai pārvērš ļaunumā, kara un kaujas laukā viņa ieroci viņa lai salauž, dumpi un nemieru lai sūta viņam virsū, viņa karavīrus lai gāž gar zemi, ar viņu asinīm lai piepilda zemi, viņa karaspēka līķus lai izmētā tuksnesī, viņa karavīriem lai žēlsirdību neizrāda, viņu pašu ienaidnieka rokās lai nodod un naidīgajā zemē lai aizved viņu važās.
22. Nergals[2], varenais dievu vidū, neapturamais kaujā, tas, kas dod man uzvaras, ar savu dievišķo vareno ieroci, kā ar uguni viņa cilvēkus lai sadedzina, ar savu vareno ieroci lai saskalda viņu pašu un viņa locekļus, lai sagrauj viņu kā tēlu, kas taisīts no māla.
23. Nintu, varenā zemju valdniece, mana māte – dzemdētāja, mantinieku lai viņam atņem, pēcnācējus lai neiedod viņam, viņa cilvēku vidū lai nerada viņa bērnu.
24. Ninkaraka[3], Ana meita, kas runā par mani labus vārdus Ekūrā, smagu slimību, ļaunu dēmonu, mokošu čūlu, tās kaites, no kurām nav dziedināšanas, kuru būtību ārsts nesaprot, kuru ar apsējas palīdzību viņš nevar nomierināt, un kuras nevar izņemt no miesas kā nāvīgo etiķi, tās visas lai viņa viņam uzsūta, un kamēr viņa dzīve neizdzisīs, savu zaudēto vīrišķo spēku lai viņš apraud.

---

[1] Ninlila – Enlila sieva.
[2] Nergals – viens no lielajiem diviem babiloniešu un asīriešu panteonā. Kara, slimību un nāves dievs.
[3] Ninkaraka – tā dažviet tika saukta ārstnieciskās mākslas dieviete Gulu, kara dieva Ninurtas sieva. Viņu attēloja kā suni.

25. Varenie debesu un zemes dievi, annunaki visi kopā, svētnīcas gars – sargātājs, Ebabara[1] ķieģeļi, viņu pašu, viņa sēklu, viņa zemi, viņa karavīrus, viņa cilvēkus un viņa karaspēku ar briesmīgiem lāstiem lai nolād.
26. Ar šiem lāstiem Enlils no savām neapstrīdamām lūpām viņu lai nolād un tūlīt tie viņu lai piemeklē.[2]

Hammurapi

[1] Ebabara – saules un taisnības dieva Šamaša svētnīca Sippārā.
[2] http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm [apskatīts 10.03.2021.] – papildināts H.T. fragmentārs tulkojums.

Hammurapi saņem likumu kodeksu no dieva Marduka